

DOI: 10.25140/2411-5215-2021-3(27)-149-157

УДК 338.48:338.2

JEL Classification: O12; L83; H72

Олена Зеленська

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: elena_zelenska_5@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1000-2427>
ResearcherID: H-1694-2014

Наталія Алешугіна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аграрних технологій та лісового господарства
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: aleshugina@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3042-8529>
ResearcherID: M-7470-2016. SPIN-code: 6050-0670

Владислав Зеленський

студент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: vzelentskiy@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5305-9482>

SWOT-АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЧЕРНІГІВЩИНИ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ РОЗВИТКУ ЗА РАХУНОК МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

У статті проведено SWOT-аналіз сучасного стану розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини. На його основі визначено та обґрунтовано перспективні стратегічні напрями її розвитку, метою реалізації яких є сприяння підвищенню туристичної привабливості Чернігівської області та збільшенню чисельності туристичного потоку до регіону. Здійснено комплексний аналіз планових і фактичних показників фінансування розвитку туристичної інфраструктури Чернігівської області за рахунок коштів обласного бюджету та бюджетів місцевого самоврядування, дано оцінку доцільності та результативності здійснених бюджетних асигнувань. Визначено важливі напрями фінансування, які залишилися поза увагою органів місцевого самоврядування і водночас здатні підняти рівень розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини на якісно новий рівень.

Ключові слова: SWOT-аналіз; туристична інфраструктура; регіон; обласний бюджет; бюджети місцевого самоврядування; програма розвитку туризму Чернігівської області.

Табл.: 4. Бібл.: 5.

Постановка проблеми. Рівень розвитку туристичної інфраструктури має важливе значення для формування туристичних дестинацій, підвищення туристичної привабливості територій, особливо з огляду на те, що очікування та вимоги сучасних туристів до рівня розвитку складових інфраструктури стають дедалі вищими. Крім того, розвиток туристичної інфраструктури означає створення великої кількості нових робочих місць для місцевого населення, а також покращення умов та якості життя в регіоні. З огляду на вищевикладене, важливим є наукове обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку туристичної інфраструктури регіону. Оскільки ця галузь є капіталомісткою, для досягнення помітного ефекту в її розвитку важливо сконцентрувати зусилля і фінансові ресурси на тих напрямках, які б сприяли усуненню слабких позицій, що демонструє SWOT-аналіз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади розвитку туристичної інфраструктури досліджувалися такими вітчизняними авторами, як К. Кривега, Є. Долгопола, О. Сівакова, Я. Коробейникова, Г. Бернадська, А. Лебіч, А. Цибульська; туристична інфраструктура України – А. Польовою; туристична інфраструктура Волинської області – О. Гаталяк; туристична інфраструктура Львівської області – Б. Брунець тощо.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Вказані вище наукові дослідження виконані на теоретичному рівні або на прикладі України чи інших регіонів. Натомість кожна окрема область має свої специфічні проблеми, на вирішенні яких необхідно зосередитися. Зважаючи на велику кількість невирішених до цього часу про-

блем у розвитку туристичної інфраструктури саме Чернігівської області, а також з огляду на те, що сучасна політична, економічна ситуація є дуже нестабільною, змінною і непередбачуваною, що вимагає часом зміни стратегічних напрямів, а часом – корекції тактичних дій, вважаємо проведення цього дослідження доцільним і актуальним.

Метою статті є проведення SWOT-аналізу сучасного стану розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини і на його основі – визначення перспективних стратегічних напрямів її розвитку, які б сприяли підвищенню туристичної привабливості області та збільшенню чисельності туристичного потоку; здійснення комплексного аналізу планових і фактичних показників фінансування розвитку туристичної інфраструктури області за рахунок коштів місцевих бюджетів і оцінка доцільності та результативності здійснених бюджетних асигнувань, а також визначення важливих напрямів фінансування, які залишилися поза увагою органів місцевого самоврядування і водночас здатні підняти рівень розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини на якісно новий рівень.

Виклад основного матеріалу. Туристична інфраструктура є складовою туристичної привабливості території, що забезпечує можливість комфортно користуватися ресурсами, для яких здійснюється подорож. Стан туристичної інфраструктури – чи не найбільш вразливе місце туристичної привабливості України та її конкурентних позицій на європейському туристичному ринку [1].

Оцінка туристичної інфраструктури здійснювалася за її складовими елементами: мережами закладів харчування, гостинності, роздрібною торгівлі, торговельно-розважальних центрів; автомобільних та залізничних доріг; закладів, що забезпечують активний відпочинок туристів (лижних баз, кінних, пейнтбольних, парашутних клубів, ковзанок, скейт-парків, басейнів тощо). Бралася до уваги й транспортна доступність вищевказаних закладів, розвиненість громадського транспорту, якість доріг, наявність туристично-інформаційних центрів і т. ін.

Як показав проведений аналіз, *сильними сторонами* туристичної інфраструктури Чернігівської області на сьогодні, на наш погляд, є:

- добре розвинена мережа закладів роздрібною торгівлі у обласному, районних та центрах територіальних громад;
- прийнятний рівень розвитку мережі закладів харчування, особливо в найбільших населених пунктах області та Чернігові, де функціонує більше сотні кафе, барів, ресторанів та інших подібних закладів;
- досить розвинена, особливо в Чернігові, мережа закладів гостинності, яка пропонує різні варіанти розміщення, поява пропозиції розміщення від дрібних підприємців (гостьові будинки, апартаменти, мініготелі) у сільській місцевості;
- у зовнішніх зв'язках регіону чільне місце посідає автотранспорт (на другому місці за популярністю після авіаційного в туристичних перевезеннях), на другому місці – залізничний;
- порівняно висока якість автомобільних доріг;
- наявність у найбільших містах області сучасних торговельно-розважальних центрів (у Чернігові – «Голівуд», «ЦУМ», «Рояль», у Ніжині – «Ніжин-Сіті», «Ассолька», у Прилуках – «ГородОк», «Мадагаскар»);
- численні банні комплекси;
- наявність інфраструктури для активного відпочинку: у сфері водного туризму – «Сіверяни» (Новгород-Сіверський), «Сплави на плотах» (Короп), «Прохорів хутір» (с. Прохорів), «EcoTravel», «Мандрівки на плотах», «Касатка», «Дракон» (Чернігів); кінних прогулянок – кінні клуби «Казка», «Гармонія» (Чернігів), «Еліно» (с. Полуботки), парк природи «Беремицьке» (с. Беремицьке), «Седнівський кінний двір» (с. Седнів), туристично-готельний комплекс «Бреч» (с. Бреч); стрибків з парашутом – «SkyDiveAcademy» (Чернігів) та ДЗ «Прогрес» (с. Прогрес); польотів на мотопароплані – с. Снов'янка. Крім того, у Чернігові функціонує олімпійська лижна база; картинг-центр;

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

пейнтбольні клуби «Фенікс», «Apache»; скейт-парк; два загальнодоступні басейни, в Центральному парку культури та відпочинку – ковзанка, прокат лиж та велосипедів; діють клуби активного та екстремального туризму «Адреналін», «Семаргл» та інші [2];

- наявність туристично-інформаційних центрів;
- оснащені екологічні стежки (дві – у регіональному ландшафтному парку «Ялівщина»: «Дивосвіт природи Ялівщини» та «Лісова казка»; дві – у ННП «Ічнянський»: «В долині Іченьки» та «Садове»; одна – в НПП «Мезинський»; дві – у РЛП «Міжрічинський»: «Журавлинна» та «Соколинний Луг»).

Слабкими сторонами є передусім якісні характеристики вказаних вище складових елементів наявної інфраструктури, зокрема:

- не в усіх закладах харчування та розміщення завжди дотримуються санітарних норм та стандартів обслуговування;
- заклади розміщення, що знаходяться в районних центрах та центрах територіальних громад, здебільшого є залишками фонду розміщення, що існував ще за часів СРСР;
- досить висока вартість розміщення в закладах гостинності, невисокий коефіцієнт використання номерного фонду;
- недостатня кількість закладів бюджетного розміщення європейського рівня;
- поганий зв'язок залізницею з іншими регіонами України;
- відсутність пасажирського авіаційного та водного сполучення;
- незадовільний технічний стан певної частини маршрутних транспортних засобів;
- складна транспортна доступність багатьох закладів, призначених для активного відпочинку туристів (кінних клубів, лижних баз тощо);
- незадовільна якість мобільного зв'язку та Інтернету у віддалених куточках Чернігівщини;
- невідповідність стандартам комфорту й естетики стану окремих об'єктів туристичної інфраструктури;
- недостатній рівень знакування та маркування туристичних маршрутів, екостежок.

З огляду на сучасні можливості для розвитку туристичної інфраструктури регіону, які впливають зі зростаючого попиту на безпечний відпочинок в Україні, високої популярності активного проведення дозвілля та ведення здорового способу життя, підвищеного інтересу до України з боку іноземців та діаспори, *стратегічними напрямками розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини*, на наше переконання, можуть бути:

- розвиток автентичних закладів харчування та розміщення з «регіональним обличчям», які б підтримували концепцію регіону як культурно-пізнавального туристичного напрямку;
- формування якіснішого та насиченого турпродукту;
- створення в регіоні тематичних парків і тематичних зон, наприклад, у Чернігові – язичницький Чернігів, давньоруський Чернігів, козацький Чернігів, губернський Чернігів, радянський Чернігів (ця тема дуже цікавить іноземців) з відповідними історичними реконструкціями, виставами, їжею, одягом відповідно до епохи, яку представляє тематична зона;
- підтримка та заохочення підприємців, які бажають працювати на розвиток місцевої туристичної інфраструктури;
- заохочення і підтримка ініціатив, спрямованих на створення оригінальних і цікавих об'єктів туристичної інфраструктури;
- заохочення створення бюджетних пропозицій розміщення;
- введення сертифіката і знака «Чернігів (або будь-яке місто) рекомендує», який би надавався кращим закладам туристичної інфраструктури міста з попереднім визначенням процедури отримання такого знаку;

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

- створення та реклама прямих рейсів із інших регіонів України до найбільш привабливих туристичних дестинацій Чернігівщини;
- проведення роботи з оновлення парку громадського транспорту.

У відповідь на загрози, що впливають із переважаючої орієнтації туроператорів на організацію виїзних турів, високих очікувань туристів, які звикли користуватись зарубіжними об'єктами туристичної інфраструктури, щодо якості місцевих об'єктів інфраструктури, існуючої практики розміщення у друзів і знайомих, або оренди апартаментів під час відвідування міста тощо, автори рекомендують наступні можливі стратегії: подальший розвиток екскурсійної справи, заохочення та підтримку екскурсійних бюро, туроператорів, які створюють місцевий туристичний продукт; цілеспрямовану діяльність, орієнтовану на покращення об'єктів туристичної інфраструктури регіону, заохочення створення та рекламу бюджетних пропозицій розміщення.

Проаналізуємо, які пріоритетні напрями розбудови туристичної інфраструктури регіону було визначено в цільових програмах розвитку туризму Чернігівської області на 2013-2020 рр. та 2021-2027 рр. та в яких розмірах було визначено орієнтовні обсяги фінансування відповідних заходів із місцевих бюджетів.

Планові витрати з місцевих бюджетів, передбачені на реалізацію заходів, спрямованих на розвиток туристичної інфраструктури Чернігівської області в Програмах 2013-2020 рр. та 2021-2027 рр., відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Планові витрати місцевих бюджетів на розвиток туристичної інфраструктури Чернігівської області на 2013-2020 рр. та 2021-2027 рр.

Програма 2013-2020 рр.			Програма 2021-2027 рр.		
Заходи	тис. грн	%	Заходи	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6
1.1. Моніторинг стану автомобільних доріг, придорожньої інфраструктури за напрямками основних туристичних маршрутів. Організація роботи щодо встановлення нових та заміни в разі необхідності існуючих дорожніх знаків до туристично-екскурсійних об'єктів	363,00	11,6	1.1. Моніторинг стану туристичних ресурсів області (вивчення стану автомобільних доріг, придорожньої інфраструктури, стану популярних серед туристів культурно-історичних пам'яток, природних та археологічних об'єктів, оновлення інформаційної бази даних про туристичні об'єкти області тощо)	260,00	26,5
1.2. Моніторинг туристичних ресурсів області, вивчення стану популярних серед туристів культурно-історичних пам'яток, природних та археологічних об'єктів, сприяння їх збереженню, облаштуванню та використанню	38,00	1,2	1.2. Проведення ремонтно-реставраційних робіт стосовно пам'яток культурної спадщини місцевого значення, у тому числі будівель та приміщень музейних закладів для приведення їх у технологічну відповідність	Обсяги фінансування визначаються щорічно, зважаючи на фінансові можливості	
1.3. Визначення та сприяння облаштуванню місць для паркування туристичного автотранспорту, кемпінгів, санітарних місць при в'їзді в туристичні центри, поблизу основних туристично-екскурсійних об'єктів (з'їзди, вказівники об'єктів та режиму стоянок, пункти туристичної інформації, санітарно-гігієнічні вузли (туалети) тощо)	106,00	3,4	1.3. Знакування та маркування туристичних маршрутів, розробка та встановлення двомовних дорожніх вказівників, забезпечення інформаційного облаштування туристично-екскурсійних об'єктів, санітарних місць, закладів інфраструктури, туристично-інформаційних центрів і пунктів тощо	720,00	73,5

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
1.4. Створення умов для розвитку мереж доступних засобів тимчасового розміщення, садиб зеленого туризму, баз відпочинку та кемпінгів на територіях, прилеглих до національної та регіональних мереж туристично-екскурсійних маршрутів	1535,00	48,8	1.4. Створення відпочинкових і сервісних зон на об'єктах історико-культурних пам'яток та інших туристично привабливих об'єктах (створення відповідних санітарно-гігієнічних умов, пікнікових зон, оснащення вебка-мерами для трансляцій у режимі реального часу, з поширенням безкоштовної зони Wi-Fi, облаштування під'їздами тощо)	Обсяги фінансування визначаються щорічно, зважаючи на фінансові можливості	
1.5. Благоустрій території Цитаделі з відтворенням споруд, спорудженням меморіального комплексу та укріплення схилів НКЗ «Гетьманська столиця» в м. Батурині Бахмацького району Чернігівської області (коригування проектної документації з перерахунком залишку робіт у поточні ціни та виділенням черговості)	1100,24	35,0			
Усього	3142,24	100		980,00	100

Джерело: складено авторами за [3; 4].

Насамперед слід відзначити, що напрями фінансування об'єктів туристичної інфраструктури Чернігівської області, обрані обома програмами як пріоритетні, визначені відповідно до повноважень органів місцевої влади та самоврядування, та, на наше переконання, є всі підстави констатувати: спрямовані на усунення окремих слабких позицій зазначеної інфраструктури, що підтверджує проведений SWOT-аналіз.

Як видно з табл. 1, обсяг ресурсів, передбачених для фінансування розвитку туристичної інфраструктури регіону з місцевих бюджетів, був і залишається мізерним, крім того, заплановані витрати за вказаним напрямом у Програмі на 2021-2027 рр. скорочено в 3,2 раза порівняно з показниками, закладеними в попередню програму на 2013-2020 рр.

Беручи до уваги, що далеко не весь обсяг запланованих витрат буде фактично профінансований (про що свідчить подальший аналіз фактичних обсягів асигнувань, проведених у період 2015-2020 рр.), такі фінансові вливання абсолютно неспроможні підняти рівень розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини на якісно новий рівень.

Ситуація ускладнюється ще й тим, що невеликий загальний обсяг фінансових ресурсів планується розподілити між багатьма напрямами, від чого фінансування кожного конкретного визначеного програмою заходу стає ще меншим, і таке розпорошення коштів ще більше унеможливує реальне вирішення наявних проблем у розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини. Для прикладу: заплановані попередньою Програмою витрати в розмірі 106 тис. грн навряд чи серйозно посприяли облаштуванню місць для паркування туристичного автотранспорту, кемпінгів, санітарних місць при в'їзді в туристичні центри тощо; аналогічно: передбачені нинішньою Програмою витрати в обсязі 260 тис. грн неспроможні забезпечити якісне проведення моніторингу стану туристичних ресурсів області, тобто здійснення повноцінного дослідження стану автомобільних доріг і придорожньої інфраструктури, стану затребуваних туристами культурно-історичних пам'яток, природних та археологічних об'єктів, оновленню інформаційної бази даних про туристичні об'єкти області тощо.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Що стосується розподілу видатків між обласним бюджетом і бюджетами районів, міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад, то він був дуже нерівномірний як за частками їхньої участі, так і за напрямками фінансування видатків. Крім того, Програмою одразу передбачалося, що обсяг видатків бюджетів місцевого самоврядування на фінансування заходів 1.1; 1.3 та 1.4 у 2018-2020 рр. визначатиметься вже при затвердженні відповідного районного бюджету, бюджету міста обласного значення або бюджету ОТГ (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл видатків на реалізацію цільової програми розвитку туризму Чернігівської області на 2013-2020 рр. між обласним бюджетом і бюджетами районів, міст обласного значення, ОТГ

Заходи	Обласний бюджет	%	Бюджети районів, міст обласного значення, ОТГ	%
1.1. Моніторинг стану автомобільних доріг, придорожньої інфраструктури за напрямками основних туристичних маршрутів. Організація роботи щодо встановлення нових та заміни в разі необхідності існуючих дорожніх знаків до туристично-екскурсійних об'єктів	21,00	5,8	342,00*	94,2
1.2. Моніторинг туристичних ресурсів області, вивчення стану популярних серед туристів культурно-історичних пам'яток, природних та археологічних об'єктів, сприяння їх збереженню, облаштуванню та використанню в туристичних цілях	38,00	100,0		0,0
1.3. Визначення та сприяння облаштуванню місць для паркування туристичного автотранспорту, кемпінгів, санітарних місць при в'їзді в туристичні центри, біля основних туристично-екскурсійних об'єктів (з'їзди, вказівники об'єктів і режиму стоянок, пункти туристичної інформації, санітарно-гігієнічні вузли (туалети) тощо)	33,00	31,1	73,00*	68,9
1.4. Створення умов для розвитку мереж доступних засобів тимчасового розміщення, садіб зеленого туризму, баз відпочинку та кемпінгів на територіях, прилеглих до національної та регіональних мереж туристично-екскурсійних маршрутів	1500,00	97,7	35,00*	2,3
1.5. Благоустрій території Цитаделі з відтворенням споруд, спорудженням меморіального комплексу та укріплення схилів НКЗ «Гетьманська столиця» в м. Батурині Бахмацького району Чернігівської області (коригування проектною документацією з перерахунком залишку робіт у поточні ціни та виділенням черговості)	1100,24	100,00		0,0
Усього	2692,24	85,7	450	14,3

* - обсяг видатків у 2018-2020 рр. визначався при затвердженні відповідного бюджету місцевого самоврядування.

Джерело: складено авторами за [3].

Складність та непередбачуваність сучасної ситуації з розвитком туризму у світі, державах та окремих регіонах (пандемія, періодичне загострення ситуації на україно-російському кордоні, нестабільність політичної і, відповідно, економічної ситуації у країні) помітно ускладнила планування фінансових показників, особливо в довгостроковому періоді. Тому при плануванні джерел фінансування заходів, передбачених обласною програмою розвитку туризму в 2021-2027 рр., повноваження щодо визначення обсягів фінансування більшості видатків було віддано на розгляд органів місцевого самоврядування і передбачено, що розміри відповідних бюджетних асигнувань визначатимуться щорічно, зважаючи на їхні фінансові можливості (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл видатків на реалізацію цільової програми розвитку туризму Чернігівської області на 2021-2027 рр. між обласним бюджетом і бюджетами місцевого самоврядування

Заходи	Обласний бюджет	%	Бюджети місцевого самоврядування	%
1.1. Моніторинг стану туристичних ресурсів області (вивчення стану автомобільних доріг, придорожньої інфраструктури, стану популярних серед туристів культурно-історичних пам'яток, природних та археологічних об'єктів, оновлення інформаційної бази даних про туристичні об'єкти області тощо)	260,00	100		0,0
1.2. Проведення ремонтно-реставраційних робіт стосовно пам'яток культурної спадщини місцевого значення, у тому числі будівель та приміщень музейних закладів для приведення їх у технологічну відповідність до сучасних потреб	Обсяги фінансування визначаються щорічно, зважаючи на фінансові можливості		Обсяги фінансування визначаються щорічно, зважаючи на фінансові можливості	
1.3. Знакування та маркування туристичних маршрутів, розробка та встановлення двомовних дорожніх вказівників, забезпечення інформаційного облаштування туристично-екскурсійних об'єктів, санітарних місць, закладів інфраструктури, туристично-інформаційних центрів й пунктів тощо	720,00		Обсяги фінансування визначаються щорічно, зважаючи на фінансові можливості	
1.4. Створення відпочинкових і сервісних зон на об'єктах історико-культурних пам'яток та інших туристично-привабливих об'єктах (створення відповідних санітарно-гігієнічних умов, пікнікових зон, оснащення вебкамерами для трансляцій у режимі реального часу, з поширенням безкоштовної зони Wi-Fi, облаштування під'їздами тощо)	-	0,0	Обсяги фінансування визначаються щорічно, зважаючи на фінансові можливості	100
Усього	980,00	-		-

Джерело: складено авторами за [4].

Наскільки вдалося досягти запланованих у цільовій програмі розвитку туризму Чернігівської області на 2013-2020 рр. обсягів фінансування розвитку інфраструктури Чернігівської області демонструють дані табл. 4.

Таблиця 4

Порівняння запланованих та фактичних показників фінансування розвитку інфраструктури Чернігівської області в період 2015-2020 рр., тис. грн

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	За весь період
Плановий показник	103,50	105,50	112,00	811,00	1312,24	513,50	2957,74
Фактичний показник	2,00	-	3,30	499,76	572,11	308,71	1385,88
Абсолютне відхилення	-101,50	-105,50	-108,70	-311,24	-740,13	-204,79	-1571,86
Рівень виконання планових показників, %	1,9	0,0	2,9	61,6	43,6	60,1	46,9

Джерело: складено авторами за [5].

Дані таблиці 4 свідчать про те, що впродовж аналізованого періоду (загалом і за окремими роками реалізації програми) жодного разу заплановані видатки на розвиток туристичної інфраструктури Чернігівської області не були профінансовані в повному обсязі. За весь час реалізації Програми загалом план був виконаний лише на 46,9 %. Найбільш сприятливим у сенсі фактичного виконання запланованих показників був період 2018-2020 років, коли план виконувався на 61,6; 43,6 і 60,1 % відповідно. На перших етапах реалізації Програми видатки місцевих бюджетів на розвиток туристичної інфраструктури Чернігівської області практично дорівнювали нулю, що не в останню чергу було пов'язано з гео- та внутрішньополітичними обставинами 2014-2016 років.

Висновки і пропозиції Таким чином, напрями, якими опікуються Програми розвитку туризму Чернігівської області різних періодів, вибрані абсолютно логічно, як зважаючи на здійснений нами аналіз слабких місць у розвитку туристичної інфраструктури регіону, так і з огляду на розподіл бюджетних повноважень щодо фінансування розвитку окремих складових туристичної інфраструктури. Звичайно, місцеві бюджети не можуть і не повинні брати на себе відповідальності щодо фінансування побудови доріг загальнодержавного значення або розширення мережі приватних садиб як закладів гостинності (хоча в останньому випадку може йтися про стимулювання в межах повноважень органів місцевого самоврядування відповідної діяльності з боку приватних осіб). Разом із тим, на жаль, обсяги фінансування визначених програмою заходів не є достатніми для того, щоб підняти рівень розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини на якісно новий рівень. Крім того, поза увагою лишилися окремі важливі напрями в розвитку туристичної інфраструктури Чернігівщини, які б, на нашу думку, сприяли підвищенню туристичної привабливості регіону, зокрема розвиток автентичних закладів харчування та розміщення з «регіональним обличчям», які б підтримували концепцію регіону як культурно-пізнавального туристичного напрямку; створення в регіоні тематичних парків і тематичних зон; заохочення і підтримка ініціатив, спрямованих на створення оригінальних і цікавих об'єктів туристичної інфраструктури; введення сертифікату і знаку «Чернігів (або будь-яке місто) рекомендує», який би надавався кращим закладам туристичної інфраструктури тощо.

Приклад реальної та ефективної роботи місцевих органів влади щодо вдосконалення туристичної інфраструктури Чернігова, що забезпечила перехід на якісно новий рівень її розвитку (порівняно з недавнім періодом або з іншими містами України), а також можливі подальші стратегії розвитку інфраструктури, які випливають із проведеного аналізу і, на наш погляд, сприятимуть ефективному розвитку туристичної привабливості Чернігівської області, показують, що й надалі необхідні значні суми фінансових впливань у цю справу.

Список використаних джерел:

1. Алешугіна Н. О. Туристична привабливість України та фактори, що на неї впливають / Н. О. Алешугіна, О. О. Зеленська // Здобутки і проблеми євроінтеграційних зрушень в Україні на сучасному етапі / за заг. ред. Савченка В. Ф., Мекшун Л. М. – Чернігів : Чернігів. нац. технол. ун-т, 2018. – С. 310-326.
2. Чернігівщина туристична. Сайт Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://chernihivregion.travel/turystychni-objekty>.
3. Обласна цільова програма розвитку туризму в Чернігівській області на 2013-2020 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://chor.gov.ua/normativni-dokumenty/item/126-prozatverdzhennya-oblasnoyi-tsilovoyi-programi-rozvitku-turizmu>.
4. Обласна цільова програма розвитку туризму в Чернігівській області на 2021-2027 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm_docum/Rishennia/7_sklykannia/25_sesiya/Dodatok_46.pdf.
5. Офіційний сайт Чернігівської ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cg.gov.ua/index.php?id=15239&tp=1>.

References

1. Alyeshuhina, N.O., Zelenska, O.O. (2018). Turystychna pryvablyvist Ukrainy ta faktory, shcho na neyi vplyvayut [Ukraine's tourist attractiveness and factors influencing it]. *Zdobutky i problemy yevro-intehratsiynykh zrushen' v Ukrayini na suchasnomu etapi – Achievements and problems of European integration changes in Ukraine at the present stage* (pp. 310-326). Chernihiv. nats. tekhnol. un-t.
2. Chernihivshchyna turystychna [Chernihiv region is tourist]. *Sayt Departamentu kultury i turyzmu, natsional'nostey ta relihiy Chernihivs'koyi oblasnoyi derzhavnoyi administratsiyi – Website of the Department of Culture and Tourism, Nationalities and Religions of the Chernihiv Regional State Administration*. <https://chernihivregion.travel/turystychni-objekty>.

3. Oblasna tsilova prohrama rozvytku turyzmu v Chernihivskiy oblasti na 2013-2020 roky [Regional target program for tourism development in Chernihiv region for 2013-2020]. <https://chor.gov.ua/normativni-dokumenty/item/126-pro-zatverdzhennya-oblasnoyi-tsilovoyi-programi-rozvytku-turizmu>.

4. Oblasna tsilova prohrama rozvytku turyzmu v Chernihivskiy oblasti na 2021-2027 roky [Regional target program for tourism development in Chernihiv region for 2021-2027]. [https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm docum/Rishennia/7 sklykannia/25 sesiya/Dodatok 46.pdf](https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm%20docum/Rishennia/7%20sklykannia/25%20sesiya/Dodatok%2046.pdf).

5. Ofitsiyniy sait Chernihivskoi ODA [Official website of Chernihiv Regional State Administration]. <https://cg.gov.ua/index.php?id=15239&tp=1>.

Отримано 12.08.2021

UDC 338.48:338.2

Olena Zelenska

PhD of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Tourism
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: elena_zelenska_5@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-1000-2427>

ResearcherID: [H-1694-2014](https://orcid.org/0000-0002-1000-2427)

Nataliya Aleshugina

PhD of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Agricultural Technologies and Forestry
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: aleshugina@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-3042-8529>

ResearcherID: [M-7470-2016](https://orcid.org/0000-0003-3042-8529). **SPIN-code:** [6050-0670](https://orcid.org/0000-0003-3042-8529)

Vladyslav Zelenskyi

Student of the Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: vzelenskiy@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-5305-9482>

SWOT-ANALYSIS OF THE TOURIST INFRASTRUCTURE OF CHERNIHIV REGION AND FINANCIAL SUPPORT OF ITS DEVELOPMENT AT THE EXPENSE OF LOCAL BUDGETS

It is important to scientifically substantiate the priority directions of tourist infrastructure development in the region because it's significant for the formation of tourist destinations and tourist attractiveness of them.

The native scientific literature substantiates the theoretical bases of the tourist infrastructure development and describes the features of its development in some regions (Volyn and Lviv).

However, each region has its own specific problems to address. That's why we consider this study appropriate and relevant.

The research objective is to conduct a SWOT-analysis of tourist infrastructure of Chernihiv region, to identify promising strategic directions for its development, to carry out of the complex analysis of tourist infrastructure development financing in the region and to estimate of budgetary allocations expediency and efficiency. Also it's identification of important areas of development funding.

SWOT analysis of the tourist infrastructure of Chernihiv region revealed many strengths and weaknesses. Comparing them with opportunities and threats revealed possible strategic directions for further development of tourism infrastructure in the region. Comparison of planned and actual volumes and directions of financing of tourist infrastructure made it possible to determine their sufficiency and expediency.

Thus, the areas taken care by the Tourism Development Programs of the Chernihiv region are chosen quite logically. But the amount of funding for the measures identified by the program is not sufficient to raise the level of tourist infrastructure development in Chernihiv region to a qualitatively new level. Some important areas in the development of tourist infrastructure in Chernihiv region had been left out, in particular the development of authentic food and accommodation; creation of theme parks and theme zones in the region; encouragement and support of initiatives aimed at creating original and interesting objects of tourist infrastructure; introduction of the certificate and the sign "Chernihiv (or any city) recommends", etc.

Keywords: SWOT analysis; tourist infrastructure; region; regional budget; local government budgets; tourism development program of Chernihiv region.

Table: 4. References: 5.